

Maatschappelijke Medezeggenschap

inwoners als volwaardige gesprekspartners van corporaties, zorg- en onderwijsinstellingen

opinionota

Van GroenLinks Zwolle
Aan de gemeenteraad van Zwolle
Datum 8 juni 2015

Doel verkennen wat de mogelijkheden zijn om de inwoners van Zwolle meer invloed te geven op de woningcorporaties, zorginstellingen en schoolbesturen in de stad

Kernboodschap

Woningcorporaties, zorginstellingen en schoolbesturen zijn opgericht om te zorgen voor goede collectieve voorzieningen voor iedereen. Mensen voor wie deze instellingen werken zijn echter voor de bestuurders als gesprekspartner uit beeld geraakt. GroenLinks Zwolle is van mening dat de lokale overheid als bewaker van de democratische verhoudingen in de stad een taak heeft om bestuurders van maatschappelijke instellingen aan te sporen om - in overleg en vanuit ieders verantwoordelijkheid - meer samenwerking met álle belanghebbenden te organiseren.

Dit debatstuk is geschreven om in de gemeenteraad samen met andere partijen te verkennen wat de mogelijkheden zijn voor 'maatschappelijke medezeggenschap' waarbij inwoners meer zicht en invloed krijgen op de Zwolse woningcorporaties, schoolbesturen en de zorginstellingen die in onze stad actief zijn. Al deze instellingen werken immers met maatschappelijk geld, hebben een inhoudelijke (en soms financiële) relatie met de gemeente en leveren diensten aan vele Zwollenaren.

Maatschappelijke medezeggenschap

inwoners als volwaardige gesprekspartners van corporaties, zorg- en onderwijsinstellingen

Woningcorporaties, zorginstellingen en schoolbesturen zijn opgericht om te zorgen voor goede collectieve voorzieningen voor iedereen. Zij hebben ons veel gebracht: goede zorg, goed onderwijs en betaalbare woningen. Door privatisering, marktwerking, schaalvergroting en professionalisering zijn de besturen van deze instellingen op (soms grote) afstand van huurders, cliënten en studenten komen te staan. Dat heeft elders in het land geleid tot misstanden die landelijk de aandacht richtten op dit probleem.

Gelukkig is Zwolle tot nog toe verschoond gebleven van grote schandalen en misstappen. Wel waren zorgelijke inspectierapporten aanleiding tot recente gesprekken van de gemeenteraad met de bestuurders van een onderwijs- en een zorginstelling¹. De gemeenteraad als vertegenwoordigend orgaan van de Zwolse bevolking heeft echter geen formele rol t.o.v. deze bestuurders.

Semipublieke organisaties kunnen heel veel zelf bepalen zonder noemenswaardige tegenspraak vanuit de overheid, de eigen interne organisatie en/of de samenleving. De landelijke overheid is druk bezig met het aanscherpen van regelgeving en het organiseren van meer toezicht. Branche-organisaties werken aan professionalisering en gedragscodes. Toch ligt er een belangrijke sleutel op lokaal niveau.

Corporaties, scholen en zorginstellingen werken met maatschappelijk geld, hebben een inhoudelijke (en soms financiële) relatie met de gemeente en leveren diensten aan vele Zwollenaren. Maar de legitimatie van de maatschappelijke instellingen is beperkt. Van wie is de corporatie eigenlijk? En de stichting voor het lager onderwijs? Wie gaat er over het vermogen van de zorgpartij? En komen de publieke belanghouders wel aan het woord?

Natuurlijk zijn er bewonerscommissies en medezeggenschap- en cliëntenraden. Maar tussen meepraten en meebeslissen, tussen invloed en macht, tussen advisering en zeggenschap zit veel ruimte. Juist bij maatschappelijke instellingen kan het toezicht op het realiseren van maatschappelijke meerwaarde beter. Er is in onze ogen een wereld te winnen. Om een paar voorbeelden te noemen: de invloed van wijkbewoners op de (onderhouds-, bouw- of sloop)plannen van een corporatie in hun buurt, de scheiding tussen beroeps- en algemeen vormende opleidingen in aparte locaties en de positie van informele zorgverleners.

GroenLinks² ziet kansen om de Zwolse samenleving meer en nadrukkelijker te betrekken bij het functioneren van maatschappelijke instellingen. Zoals de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid³ het beschrijft: het is verstandig om derde partijen in te schakelen om bestuurders

¹ 13 april jl. [informatieronde](#) met de directeur-bestuurder van De Landstede en met de interim directeur-bestuurder van Driezorg.

² GroenLinks Zwolle heeft voor dit discussiestuk veel te danken aan GroenLinks Nijmegen, en met name fractievoorzitter Pepijn Boekhorst. In Nijmegen is 1 oktober 2014 het initiatiefvoorstel Maatschappelijke aandeelhouders door de raad aangenomen, nadat eerder een discussiestuk was besproken dat ook de basis vormt voor deze Zwolse variant.

³ WRR-studie 'Van tweeluik naar driehoeken, Versterking van interne checks and balances bij semipublieke organisaties' mei 2014 <http://www.wrr.nl/publicaties/publicatie/article/van-tweeluik-naar-driehoeken/>
'Voor het versterken van de maatschappelijke meerwaarde en legitimiteit van de organisatie kan het betrekken van maatschappelijke belanghebbenden zeer zinvol zijn. Zij kunnen zowel bij het bepalen van de strategische

en raden van toezicht te helpen scherp te blijven. Zo'n derde partij moet dan wel voldoende bevoegdheden krijgen, voldoende expertise hebben, vasthoudend zijn en voldoende tijd en energie investeren. Wij denken dat er in onze stad voldoende betrokken bewoners aanwezig zijn die hieraan voldoen. We spreken niet voor niets van 'Initiatiefrijk Zwolle': onze stad kent volop huurders, woningeigenaren, ondernemers, ouders, cliënten en andere (praktijk)deskundigen die kunnen meedenken en meebeslissen over belangrijke besluiten van maatschappelijke instellingen.

Per type instellingen kan samenwerking met derden partijen er anders uitzien⁴. De WRR beschrijft verschillende vormen zoals maatschappelijke adviesraden of een raad van maatschappelijke aandeelhouders⁵. Het is uiteindelijk aan de raad van bestuur en de raad van toezicht van een instelling om in gezamenlijk overleg en vanuit ieders verantwoordelijkheid dit te organiseren. De taak van de overheid is om hen hiertoe aan te sporen en kaders mee te geven.

Wij zijn van mening dat de lokale overheid als bewaker van de democratische verhoudingen in de stad bestuurders van maatschappelijke instellingen mag aansporen om meer samenwerking met alle belanghebbenden te organiseren.

GroenLinks wil dus 'de Zwolse samenleving' - huurders, ouders, cliënten en andere Zwollenaren - meer invloed en zo mogelijk zelfs beslissingsbevoegdheid geven op het beleid van maatschappelijke instellingen. Met deze discussienota willen we in de gemeenteraad samen met andere partijen de mogelijkheden verkennen om Zwollenaren meer zicht en invloed te geven op de Zwolse woningcorporaties, schoolbesturen en de zorginstellingen die in onze stad actief zijn.

Debatvragen

Wij leggen de gemeenteraad de volgende vragen voor:

1. Herkent u de probleemanalyse zoals beschreven in dit stuk?
2. Staat u achter onze wens om Zwollenaren (onder wie huurders, cliënten en leerlingen/studenten) meer invloed te geven op maatschappelijke instellingen?
3. Ziet u voor de gemeente een rol om deze instellingen hiertoe aan te sporen, te helpen en hiervoor kaders mee te geven?
4. Welke ideeën heeft u over de uitwerking hiervan bij woningcorporaties, zorginstellingen en onderwijsinstellingen?

Vervolg

Afhankelijk van de reacties op dit debatstuk zullen wij een initiatiefvoorstel schrijven waarmee we het college meer concreet kunnen vragen aan de slag te gaan. Wanneer fracties hieraan willen meewerken, juicht GroenLinks dat toe.

GroenLinks hoopt overigens dat ook het college het gedachtegoed van dit plan omarmt en deze wens sowieso meeneemt in de (reguliere) contacten met de betreffende instellingen.

doelen van de organisatie, als bij de verantwoording over de gevolgde koers, een belangrijke rol als kritisch klankbord vervullen. Zij kunnen als 'derde oog' optreden en als zodanig bestuurders voor blinde vlekken behoeden.

⁴ zie de bijlage voor een situatieschets en de mogelijke belanghebbenden per maatschappelijke sector

⁵ Mogelijke vormen volgens de WRR: maatschappelijke adviesraden, cliëntenpanels en –raden en visietafels en – met oplopende bevoegdheden en zeggenschap – raad van belanghebbenden, raad van belanghouders en raad van maatschappelijke aandeelhouders, de laatste twee vormen als 'volwaardige tegenspeler' van bestuurders.

Bijlage: stand van zaken en mogelijkheden per maatschappelijke sector

Woningcorporaties

Het wettelijk kader staat in de Overlegwet en vereist dat in de raden van toezicht één of twee commissarissen op voordracht van huurders zitting hebben. Naast deze formele inspraak van huurders zouden er andere Zwollenaren mee kunnen praten en besluiten. Denk daarbij aan bestuursleden van VvE's, winkeliers die ondernemen in de wijk, wijkagenten, raadsleden, schooldirecteuren of betrokken buurtbewoners. Zij hebben belang bij het functioneren van een woningcorporatie en zouden daarom (mede)zeggenschap moeten krijgen. In de praktijk betrekken sommige corporaties in bepaalde gevallen al inwoners die geen huurder van hen zijn, bij plannen in hun onmiddellijke leefomgeving

Nieuwe prestatieafspraken die in de maak zijn voor 2016-2019 bieden een mooie kans om het "maatschappelijk toezicht" verder uit te werken.

Onderwijsinstellingen

De schoolbesturen hebben veelal een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad waarin van iedere school één docent en één ouder zit. Iedere school heeft ook een medezeggenschapsraad en/of leerlingenraad. Gezien de hoeveelheid ouders en docenten is de representatie soms lastig te organiseren. Er wordt voldaan aan de minimale zeggenschap vanuit de wet maar vaak blijft het daarbij.

We zien kansen om meer mensen uit de stad te laten meepraten over de keuzes van onderwijsinstellingen zoals oud-leerlingen, studenten, ondernemers, raadsleden.

Zorginstellingen

Veel zorginstellingen werken per locatie (bijvoorbeeld een verzorgings- of verpleeghuis) of per doelgroep met een cliëntenraad. Ook hier het verschijnsel dat er niet altijd voldoende mensen te vinden zijn die willen en kunnen meepraten. Op organisatieniveau is er soms een beleidsadviesraad die echter vooral advies geeft en niet meebeslist. Raadsleden, betrokken ondernemers, (aankomende) zorgprofessionals zoals huisartsen en studenten kunnen volwaardig invulling geven aan maatschappelijk toezicht op een zorginstelling.

Een aandachtspunt is hoe de regionale samenwerking tussen gemeenten vertaald wordt naar regionale samenwerking van instellingen en als gevolg daarvan: regionaal toezicht op deze activiteiten. Het is zaak om de cliënten, hun families maar ook andere maatschappelijke betrokkenen een rol te geven in het "maatschappelijke toezicht".